

INDUSTRIJSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE I USKLAĐIVANJE S EUROPSKOM UNIJOM

Eranović, Petar

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:942334>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**



Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)



Petar Eranović

**INDUSTRIJSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKA I
USKLAĐIVANJE S EUROPSKOM UNIJOM**

ZAVRŠNI RAD

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet – Zagreb

Kolegij: Međunarodna ekonomija

Mentor: doc.dr.sc.Sanja Franc

JMBAG: 0067486114

Zagreb, srpanj 2019.

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

1.	UVOD	1
1.1.	SVRHA I CILJ PISANJA	1
1.2.	STRUKTURA RADA.....	1
1.3.	IZVORI PODATAKA	1
2.	ZNAČAJ I VRSTE INDUSTRIJSKE POLITIKE.....	2
2.1.	VRSTE INDUSTRIJSKIH POLITIKA.....	4
2.3.1.	Horizontalna industrijska politika	4
2.3.2.	Vertikalna industrijska politika	5
2.2.	SPECIFIČNOST HRVATSKE INDUSTRIJE.....	7
3.	INDUSTRIJSKA STRATEGIJA REPUBLIKE HRVATSKE.....	9
3.1.	KLJUČNI POKAZATELJI HRVATSKE INDUSTRIJE.....	10
3.2.	PROMJENE U GLOBALNOM OKRUŽENJU.....	11
3.3.	STRATEŠKI CILJEVI HRVATSKE INDUSTRIJE 2014-2020.....	13
3.3.1.	Stvaranje stabilnog investicijskog okruženja	17
3.3.2.	Poticanje strateške suradnje industrije i obrazovnih ustanova	19
3.3.3.	Restrukturiranje javne uprave i administracije.....	19
3.3.4.	Razvoj tržišta kapitala	20
3.4.	LJUDSKI KAPITAL KAO KLJUČAN ČIMBENIK INDUSTRIJSKE POLITIKE	21
3.5.	PERSPEKTIVE I ZNAČAJ HRVATSKE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE	23
3.6.	KLASTERI KAO NAČIN POVEĆANJA KONKURENTNOSTI I RAZVOJA INDUSTRIJE	25
4.	INDUSTRIJSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I UTJECAJ NA REPUBLIKU HRVATSKU	29
4.1.	INDUSTRIJSKA POLITIKA I STRATEGIJA EUROPA 2020	29
4.2.	OBZOR 20 I SUDJELOVANJE REPUBLIKE HRVATSKE U PROGRAMU	31
5.	ZAKLJUČAK	35
	POPIS LITERATURE	37
	POPIS GRAFOVA.....	39
	POPIS SLIKA	39

1. UVOD

1.1. SVRHA I CILJ PISANJA

U radu se provodi cjelokupna analiza industrijske politike Republike Hrvatske (RH) i njezino usklađivanje s Europskom unijom. Glavni cilj ovoga rada jeste dobivanje jasne slike o industrijskoj politici u RH koja bi trebala biti glavni pokretač gospodarskog razvoja u okvirima Europske unije.

1.2. STRUKTURA RADA

Rad je podijeljen na pet glavnih i više manjih poglavlja uključujući uvod i sadržaj. U radu su navedene vrste i načini primjene različitih ekonomskih politika, uz osvrt na dosadašnje industrijske politike u Hrvatskoj. Aktualna industrijska politika u primarnom je fokusu ovog rada kao i nastojanja prilagođavanja zakonskim i drugim okvirima Europske unije. Nastojati će se analizirati sve prednosti i nedostaci te politike i usporediti ih sa industrijskim politikama nekih drugih zemalja. Nakon analitičkog dijela donosi se zaključak na temelju prethodnih saznanja i navedenih činjenica.

1.3. IZVORI PODATAKA

Izvori podataka koji su ovdje korišteni obuhvaćaju između ostalog službenu literaturu s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, akademske članke, publikacije, radove drugih ekonomista koji su se bavili sličnim temama. Glavni fokus je na industrijskoj politici RH, programu koji je donesen 2014. godine a odnosi se na period do 2020. godine. Svi izvori podataka u ovom radu navedeni su pod literaturom.

2. ZNAČAJ I VRSTE INDUSTRIJSKE POLITIKE

Svaka suvremena zemlja nastoji razviti sve instrumente ekonomske politike kako bi mogla razvijati svoje gospodarstvo i konkurirati na svjetskom tržištu. Pored monetarne i fiskalne politike, dobro planirana i implementirana industrijska politika trebala bi biti jedan od glavnih faktora stabilnosti i rasta gospodarstva. Vlada svake države kreira industrijsku politiku u odnosu na trenutno stanje u gospodarstvu i položaju u kojem se zemlja nalazi, tako da će se industrijska politika Njemačke, Švedske uvelike razlikovati od industrijske politike Hrvatske ili neke druge države koje su prošle ili prolaze kroz proces tranzicije. Industrijska politika je niz javnih akcija usmjerenih na vođenje i kontrolu procesa strukturalne transformacije gospodarstva.¹

Teško je pronaći preciznu i nedvosmislenu definiciju za javnu potporu poslovanju. Ekonomisti često koriste izraz „industrijska politika“ umjesto „javne potpore“. Općenito, svaka ekonomska politika koja utječe na industriju može se nazvati javnom potporom poslovanju. U širem smislu, takva potpora obuhvaća intervenciju javnog sektora s ciljem raspodjele sredstava između gospodarskih sektora i djelatnosti. Međutim, koncept javne potpore poslovanju dogovoren od strane ekonomista, također uključuje pitanja povezana s inovacijama, gospodarskim rastom, tehnološkim napretkom i poduzetništvom. Politika javne potpore je stoga neka vrsta dopune tržišnim silama prilikom raspodjele ili pojačavanja tržišnih učinaka.²

Industrijska politika je prije svega usmjerena na ciljano poboljšanje efikasnosti i industrijskog rasta te na stvaranju uvjeta za ostvarivanje zadaća i ciljeva industrijalizacije. Pritom je vrlo važno da se industrijska politika provodi u skladu s ostalim ekonomskim politikama države. Dobro planirana i provedena industrijska politika treba dovesti do veće financijske stabilnosti, općeg ekonomskog rasta, povećanja zaposlenosti te općenito poboljšanja uvjeta života u toj zemlji.³ Važni su uključivanje i koordinacije različitih institucija i organizacija i optimalno uspostavljanje svih mjera ekonomske politike na svim razinama upravljanja, od lokalne, regionalne pa sve do državne razine vlasti.

¹ Bianchi, P. i Labory, S. (2006) *International Handbook on Industrial Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd, str 3

² Buigues, P. A. i Sekkat, K. (2009) *Industrial Policy in Europe, Japan and the USA: Amounts, Mechanisms and Effectiveness*. Palgrave Macmillan UK, str 3

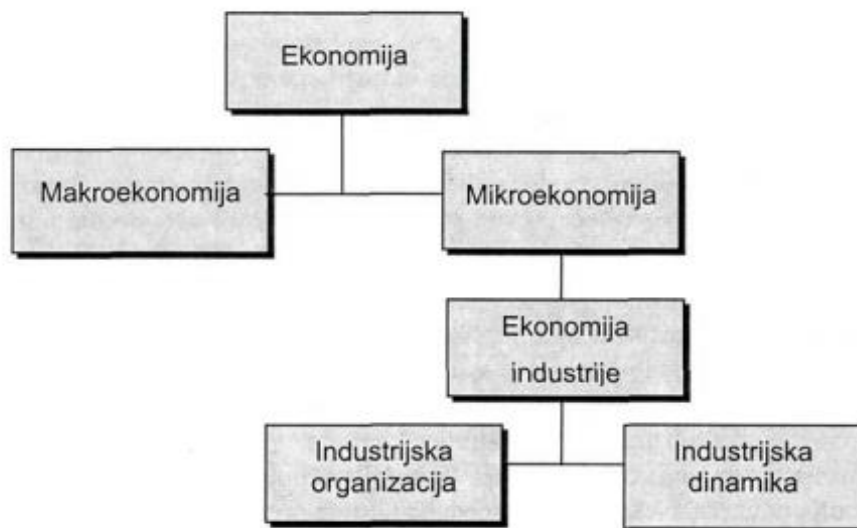
³ Obadić, A. (2001) *Industrijska politika kao dio ekonomske politike*. Ekonomski pregled, 52(5/6), str. 645-666.

Ostvarivanje svih ciljeva industrijske politike ponajviše ovisi o tome djeluju li instrumenti stvarno u praksi, iznimno je važno da njihovo korištenje nije previše komplicirano kako bi ih poduzeća provodila što jednostavnije i uz što manje troškova.⁴ Često se događa da instrumenti koji pozitivno djeluju na ostvarenje jednog cilja negativno djeluju na druge, da bi se takvi i slični problemi uklonili potrebno je u procesu provođenja a tako i kreiranje industrijske politike obratiti pozornost na dvije vrlo važne stvari.⁵ Prvo, industrijska politika mora uvijek biti koordinirana na razini cijele nacionalne ekonomije, druga stvar je da kreiranje i provođenje industrijske politike nije kratkoročna aktivnost, već je riječ o dugoročnom procesu.⁶

Industrijska ekonomija u okviru ekonomske teorije možemo podijeliti na dvije grane, jedna je industrijska dinamika a druga je industrijska organizacija. Industrijska dinamika se usredotočuje na razvitak industrije u toku nekog vremenskog perioda dok se industrijska organizacija bavi strukturom industrije u datom trenutku.⁷

Na narednom grafikonu možemo vidjeti prikaz položaja industrijske politike u okviru ekonomske teorije.

Slika 1: Položaj industrijske politike u okviru ekonomske teorije



Izvor: Walser, C. D. (1999): *Industrial Policy in the Process of Transition*, Stuttgart: Verlag Paul Haupt Bern

⁴Obadić, A. (2001) *Industrijska politika kao dio ekonomske politike*. *Ekonomski pregled*, 52(5/6), str. 645-666.

⁵Obadić, A. (2001) Ibid.

⁶Obadić, A. (2001) Ibid.

⁷Obadić, A. (2001) Ibid.

Pod industrijskom se politikom podrazumijeva strategija koju je oblikovala i pokrenula država, a obuhvaća mehanizam kojim se mogu koordinirati, promatrati i procijeniti odluke vezane uz alokaciju resursa u ekonomiji i direktnim i indirektnim mjerama utjecati na statičnu alokaciju resursa unutar i između ekonomskih sektora.⁸

2.1. VRSTE INDUSTRIJSKIH POLITIKA

Industrijska politika pojavljuje se u dva osnovna oblika, horizontalna industrijska politika koja se može podijeliti na indirektnu i neutralnu te vertikalna industrijska politika koja se dijeli na direktnu i proaktivnu.⁹ Koji od navedenih politika će neka država koristiti ovisi isključivo o gospodarskoj situaciji te zemlje.

2.3.1. Horizontalna industrijska politika

Horizontalna industrijska politika prepušta međuindustrijski i unutarnji razvitak samom tržištu, u to se ubraja ponajprije slobodna tržišno djelovanje ali i pristup pomoći i subvencija.¹⁰ Takve horizontalne politike osiguravaju stabilno makroekonomsko okruženje, realan devizni tečaj, čvrst sustav obrazovanja i obučavanja i snažan napredak istraživanja i razvitka unutar pojedinih poduzeća.¹¹

Horizontalna industrijska politika specifična je po tome što je indirektna odnosno neutralna a važno je naglasiti i podjednak ponder svih industrija što znači da se nastoji podjednako zastupiti sve industrijske grane.

Tako kreirana industrijska politika trebala bi poticati:

- povećanje produktivnosti i investicija
- realnost tečaja
- razvoj obrazovnog sustava
- stabilnost makroekonomskog okruženja
- tehnološki razvoj

⁸Walser, C. D. (1999): *Industrial Policy in the Process of Transition*, Stuttgart: Verlag Paul Haupt Bern, str 22

⁹Industrijska ekonomika i politika, prof.dr.sc. Vladimir Cini i doc.dr.sc. Nataša Drvenkar, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2016/2017, str, 5 Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/upravljanje-marketingom/wp-content/uploads/sites/442/2013/04/Industrijska-ekonomika-i-politika-%E2%80%93P3.pdf>(22.06.2019)

¹⁰Obadić, A. (2001) *Industrijska politika kao dio ekonomske politike*. Ekonomski pregled, 52(5/6), str. 645-666.

¹¹OECD, (1995) *OECD: "Review of Industry and Industrial Policy in Hungary"*, Paris: OECD, str 19

- poticajno tretiranje istraživanja i razvoja.¹²

Važno je između ostalog naglasiti da horizontalni pristup kreiranja industrijske politike zagovaraju sve značajnije međunarodne institucije kao što su MMF, OECD, Svjetska banka itd.

2.3.2. Vertikalna industrijska politika

Osnovna značajka ove industrijske politike je ta da je usmjerena na ciljne individualne industrije ili industrijske sektore.¹³ To bi značilo da vlade neke zemlje primaran fokus daje pojedinim industrijama koje smatra da su od strateškog značaja za nacionalno gospodarstvo i da bi mogli biti nositelji razvoja sveobuhvatne industrije u zemlji. Ova industrijska politika podrazumijeva direktnu državnu intervenciju, a ponekad i potpunu zamjenu tržišnog mehanizma državnom regulacijom.¹⁴ Takva politika često je na udaru kritika zagovornika potpunog slobodnog tržišta u kojem je bilo kakva državna intervencija nepotrebna a ponekad i štetna za gospodarstvo i industriju u koju se intervenira.

Vertikalna industrijska politika pojavljuje se u dva osnovna oblika:

- akceleraturna - ubrzavajuća industrijska politika
- decelerativna - usporavajuća industrijska politika.

Zbog strukturnih je promjena, potrebno učiniti razliku između ubrzanih i usporenih vertikalnih industrijskih politika.¹⁵ Ubrzane politike nastoje što više ubrzati proces strukturnih promjena, time se želi osigurati financijska potpora većini uspješnih poduzeća.¹⁶ Takva poduzeća neke državne agencija nastoje prepoznati, također i njima srodna poduzeća u tim industrijskim sektorima (tzv. sunrise industries), jer će prema njihovim procjenama na takvim i sličnim poduzećima počivati buduća konkurentna prednost cijelog nacionalnog gospodarstva.¹⁷

¹²Industrijska ekonomika i politika, prof.dr.sc. Vladimir Cini i doc.dr.sc. Nataša Drvenkar, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2016/2017, str, 6 Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/upravljanje-marketingom/wp-content/uploads/sites/442/2013/04/Industrijska-ekonomika-i-politika-%E2%80%93P3.pdf>(22.06.2019)

¹³Industrijska ekonomika i politika, prof.dr.sc. Vladimir Cini i doc.dr.sc. Nataša Drvenkar, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2016/2017, str, 6, Ibid

¹⁴Industrijska ekonomika i politika, prof.dr.sc. Vladimir Cini i doc.dr.sc. Nataša Drvenkar, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2016/2017, str, 6 Ibid

¹⁵Obadić, A. (2001) *Industrijska politika kao dio ekonomske politike*. Ekonomski pregled, 52(5/6), str. 645-666.

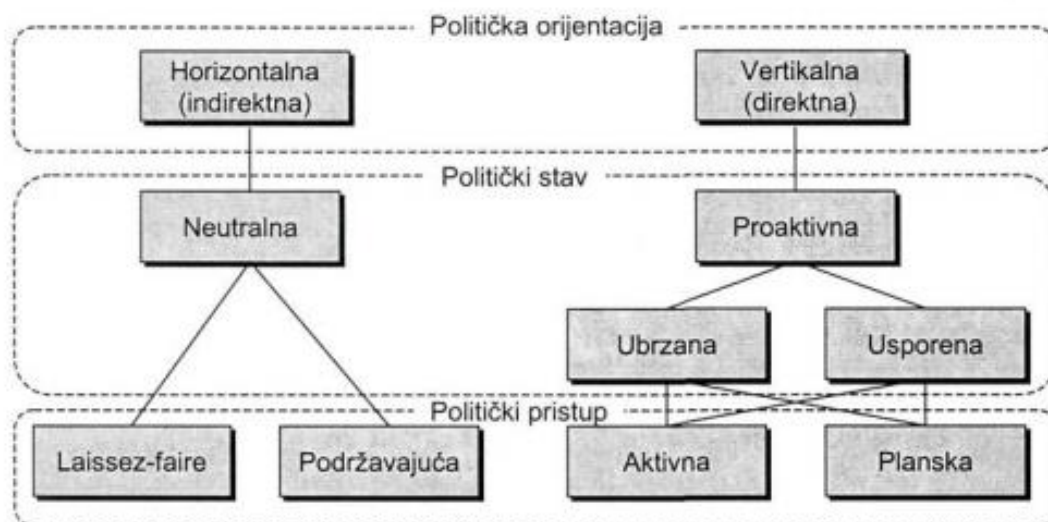
¹⁶Obadić, A. (2001)Ibid.

¹⁷Obadić, A. (2001)Ibid.

Usporene vertikalne industrijske politike, sa druge strane, nastoje usporiti, ili čak spriječiti, strukturne promjene nekih industrija.¹⁸ Takvom politikom nastoje se slikovito rečeno održati na životu industrije koje su od „strateškog značaja za gospodarstvo“ i koje bi bez državne intervencije propale. Najbolji primjer je slučaj hrvatskih brodogradilišta koja bi da nije bilo državne intervencije odavno propala.

Navedena razlika između horizontalno i vertikalno orijentiranih industrijskih politika uglavnom je analitičke prirode, kako bi se mogla dobiti razlika prilikom shvaćanja različitih politika, jer u stvarnosti strategija industrijske politike obično obuhvaća kombinaciju vertikalnih i horizontalnih instrumenata.¹⁹

Slika 2: Djelovanje industrijskih politika



Izvor: Walser, C. D. (1999): *Industrial Policy in the Process of Transition*, Stuttgart: Verlag Paul Haupt Bern. str 28

Prema ovoj shemi možemo zaključiti kako će na provođenje i odabir industrijskih politika između ostalog utjecati i politička orijentacija vladajućih stranaka. Nastojanje postizanja neke vrste kompromisa pri implementaciji različitih politika može biti prilično veliki problem kod donošenja odluka kad je gospodarski razvoj u pitanju.

Do 90-ih godina prošlog stoljeća industrijska se politika u većini slučajeva provodila u obliku sektorske ili vertikalne industrijske politike koja je podrazumijevala sektorski

¹⁸Obadić, A. (2001) Ibid.

¹⁹Obadić, A. (2001) *Industrijska politika kao dio ekonomske politike*. Ekonomski pregled, 52(5/6), str. 645-666.

protekcijom.²⁰ Evoluirana industrijska politika danas je dominantno horizontalna, odnosno glavni joj je cilj unaprjeđenje konkurentnosti gospodarstva u cjelini i omogućavanje tehnološko – inovacijsku podršku rastu i razvoju.²¹

2.2. SPECIFIČNOST HRVATSKE INDUSTRIJE

Hrvatska je, zajedno sa ostalim zemljama Srednje i Istočne Europe, u drugoj polovici 20. stoljeća započela proces ubrzane industrijalizacije koji se prije svega temeljio na planskom razvoju teške metalske industrije.²² Takve metode često se nazivaju socijalističkim, a za cilj su imale ubrzani rast i razvoj i promjenu strukture ekonomije.²³

Početkom 90-ih sve socijalističke zemlje pa tako i Hrvatska kreću u ubrzani proces tranzicije, međutim ulaskom u tranzicijsko razdoblje industrije tih zemalja suočile su se sa problemom nekonkurentnosti što je dovelo do pada industrijske proizvodnje.²⁴ Kako se u međuvremenu domaće tržište u drastično otvorilo inozemnoj konkurenciji rezultat je bio gubljenje tržišnih pozicija domaćih poduzeća na uštrb inozemne konkurencije.²⁵

Uz već navedene podatke hrvatska se ističe kao primjer apsolutne deindustrijalizacije koju obilježava ne samo smanjenje udjela u zaposlenosti i industrijskoj proizvodnji, nego i smanjenje apsolutnog broja zaposlenih i industrijske proizvodnje.²⁶ Niz loših političkih i gospodarskih odluka a posebno loš osmišljen i proveden postupak privatizacije društvenog vlasništva doveli su do gotovo potpunog uništenja hrvatske industrije. Jedine uspješne grane industrije bile su prehrambena i naftna industrija koje i danas uz sve veći rast farmaceutskog sektora čini najveći dio industrije Hrvatske.

S obzirom na geografski položaj Republike Hrvatske, na ovim prostorima je tradicionalno razvijena brodogradnja i pomorstvo. Međutim, isti trendovi su zahvatili i tu granu industrije u kojoj se nalazi velik broj zaposlenih. Još prije 10 godina postojala su velika upozorenja za brodogradnju u vidu konkurencije s Dalekog Istoka. Naime, Kina i Južna Koreja početkom krize u brodogradnji svoje postojeće programe potpore proširile su još brojnim dodatnim mjerama, umjesto da koracima konsolidacije u svrhu prilagođavanja reagiraju na novu

²⁰Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 391

²¹ Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid.*

²²Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 375

²³Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid.*

²⁴Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 376

²⁵Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid.*

²⁶Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid.*

situaciju na tržištu. To je rezultiralo daljnjim učvršćenjem postojeće poremećenosti uvjeta tržišnog natjecanja zbog toga što u zemljama Eurpske Unije nije bila praksa takve potpore brodogradnji.²⁷ U današnje vrijeme svjedoci smo potpune propasti hrvatske brodogradnje s najsvježijim primjerima pulskog Uljanika i riječkog 3. Maja.

U zadnjih 15 i više godina glavni pokretač hrvatskog gospodarstva je turizam koji u ukupnom BDP-u sudjeluje sa 12-19.9% a više od 6% ukupno zaposlenih zaposleno je upravo u turističkom sektoru. To je na neki način „dvosjekli mač“ jer će se u situaciji usporavanja ili pada turističkog sektora a uz nepostojanje stabilnog industrijskog sektora, cijelo gospodarstvo naći opet u problemima. Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020 nastoji na neki način smanjiti ovisnog gospodarstva u turizmu i veći značaj dati upravo industriji.

Kako bi se industrija transformirala iz klasične u modernu potrebno je učiniti sljedeće promjene:

- Reforma srednjoškolskog stručnog obrazovanja i programa visokog obrazovanja s usmjeravanjem na zanimanja koja nedostaju
- Uklanjanje administrativnih prepreka smanjenjem broja postupaka u pokretanju poduzetničkih pothvata
- Poticanje industrijskih poduzeća koja svoje poslovne procese temelje na znanju da primjenjuju znanstvene i istraživačke metode stvaranje tehnološke infrastrukture koja će pružiti podršku i potaknuti potražnju za istraživačkim projektima
- Primjena znanja i inovacija u razvoju proizvoda, ulaganje u nova dizajnerska rješenja proizvoda, ulaganje u visokotehnološka rješenja
- Formiranje centra za industrijski dizajn koji će pomoći u implementaciji dizajna izravnim angažmanom industrijskih dizajnera u proizvodnju te formiranje hrvatskog certifikacijskog centra i dobivanje CE znaka
- Poticanje regionalne homogenosti Hrvatske putem fiskalne decentralizacije koja bi omogućila poreznu konkurentnost županija i regija
- Stvaranje i provedba industrijske politike putem strateškog dokumenta dugoročnog razvoja Republike Hrvatske²⁸

²⁷Wessel, R. (2011) *Svjetska brodogradnja: Rizici koji prate monopolizaciju tržišta*. U: *Perspektive: Nove ideje za krizna vremena* 1(2), str 53

²⁸Drvenkar, N., Frajman-Jakšić, A. (2010) *Croatian industry development guidelines // 5th International Conference An Enterprise Odyssey : From Crisis to Prosperity - Challenges for Government and Business* :

3. INDUSTRIJSKA STRATEGIJA REPUBLIKE HRVATSKE

Republika Hrvatska sve do nedavno nije imala nikakvu formalnu ili javno objavljenu industrijsku politiku, no potaknuta brojnim drugim faktorima a između ostalog i Europskom komisijom i potrebom za reindustrijalizacijom EU, donosi svoju *Industrijsku strategiju Republike Hrvatske 2014-2020*.²⁹ Kao glavni cilj strategije navodi se „*repozicioniranje identificiranih strateških djelatnosti na globalnom lancu vrijednosti prema razvoju aktivnosti koje stvaraju dodanu vrijednost*“.³⁰

Uz osnovni definirani su i kvantificirani ciljevi razvoja industrije kao što su: rast obujma industrijske proizvodnje po prosječnoj godišnjoj stopi od 2,85%; rasta produktivnosti od 70%, rasta broja novozaposlenih u industrijskom sektora za 85 tisuća do kraja 2020, te rasta izvoza za 30% uz promjene strukture izvoza u korist proizvoda visoke dodane kvalitete.³¹ Pod pojmom strateške industrije“ podrazumijevaju se djelatnosti i poddjelatnosti koje se smatraju strateški bitnima, a do njih se došlo pomoću modela rangiranja i modela vrednovanja.³²

Među glavne pokretače industrije u prvom planu su industrije s visokotehnološkim proizvodima, stoga se opravdano postavlja pitanje što će biti s radno-intenzivnim industrijama i kako njih učiniti konkurentnima na međunarodnoj razini.³³ U hrvatskoj je i dalje problem relativno visoka nezaposlenost, važno je da se pronade način kako da se ti nezaposleni na neki način transferiraju u industrije u kojima smo konkurentni i za koje imamo adekvatnu radnu snagu i resurse.

Bitno je naglasiti da je navedena strategija donesena na temelju analize perioda između 2010-2012 godine, dakle na razdoblju od samo 3 godine. Taj period analize je prekratak i neadekvatan kada se želi formirati dugoročnu industrijsku strategiju čitave zemlje. Isto tako, analizi u prilog ne ide ni činjenica da su promatrane godine bile recesijske.³⁴

proceedings / Galetić, Lovorka ; Spremić, Mario ; Ivanov, Marijana (ur.). Zagreb: Faculty of Economics and Business, 2010. str. 1101-1112

²⁹Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 393

³⁰Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid*.

³¹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

³²Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

³³Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 394

³⁴Penava, M. i Družić, M. (2014) *Industrijska politika Hrvatske – pogled s aspekta deindustrijalizacije. Razvojni potencijali hrvatskog gospodarstva*. HAZU i Ekonomski fakultet Zagreb, 153-174.

3.1. KLJUČNI POKAZATELJI HRVATSKE INDUSTRIJE

Tek nakon što se utvrde ključne odrednice industrijskog rasta mogu se definirati i ključni pokazatelji industrije čija je svrha jasan prikaz trenutnog ali i konačnog stanja nakon provedbe zacrtane industrijske politike.³⁵

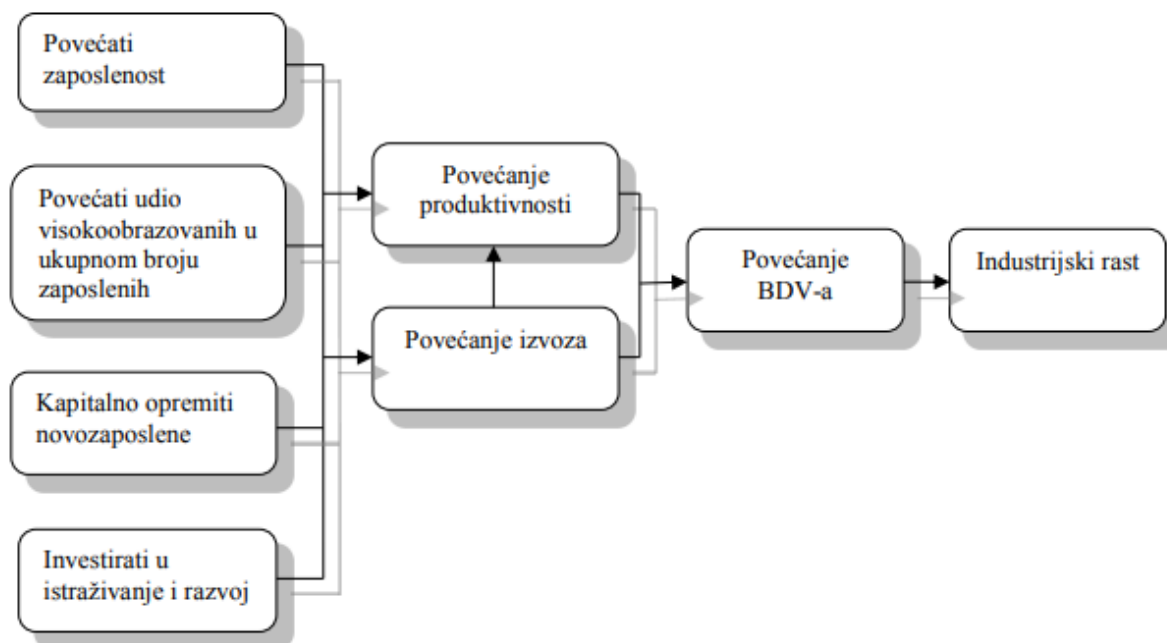
Glavni problemi hrvatske industrije, koji su ujedno i glavni uzroci negativnih trendova su sljedeći:³⁶

- loše institucionalno okruženje
- niska razina izravnih stranih ulaganja u industriju
- niska razina visokoobrazovane radne snage u ukupnoj radnoj snazi
- nedovoljno ulaganje u istraživanje i razvoj
- niska razina produktivnosti rada
- otežan pristup tržištu kapitala i visoka cijena kapitala
- niska razina tehnološke opremljenosti
- neusklađenost obrazovnog sustava i potreba industrije

³⁵Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

³⁶Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

Slika 3: Odrednice industrijskog rasta u industrijskog strategiji 2014.-2020.



Izvor: Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(23.06.2019)

Uvažavajući rezultate industrijske analize (kvantitativne i kvalitativne) te projekcije osnovnih makroekonomskih pokazatelja, zaključeno je kako će glavna odrednica budućega industrijskoga rasta biti izvoz, odnosno konkurentnost poduzeća na izvoznim tržištima.³⁷ Važno je uočiti kako se svugdje naglašava ulaganje u istraživanje i razvoj, Hrvatska bi trebala u narednom periodu povećati ulaganje u istraživanje i razvoj kako bi mogla pratiti korak za ostalim članicama Europske unije. Visoko obrazovanje potrebno je uskladiti sa potrebama industrije, trenutno je u Hrvatskoj trend porasta nekvalitetno visokoobrazovane radne snage koja se dosta teško ili gotovo nikako može uklopiti u potrebe industrije.

3.2. PROMJENE U GLOBALNOM OKRUŽENJU

U posljednjih desetak godina globalno okruženje doživjelo je značajne promjene, od rasta stanovništva do primjene novih tehnologija u poslovanju koje se svakodnevno razvijaju i usavršavaju.³⁸ U budućnosti jedan od ključnih trendova je fragmentacija globalno

³⁷Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

³⁸Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

strukturiranih poslovnih mreža koja se ogleda u decentraliziranju poslovnih aktivnosti poduzeća prema načelu najbolje i najjeftinije lokacije za određeni dio vrijednosnoga lanca.³⁹

Industrija se sastoji od niza aktivnosti, počevši s razvojem proizvoda i završavanjem s prodajom gotovih proizvoda. Ove aktivnosti proizvode ekonomsku vrijednost i nazivaju se "lancima vrijednosti". Način na koji se vrijednost raspodjeljuje među sudionicima u velikoj mjeri određuje struktura lanca.⁴⁰

Briga o okolišu, energija iz obnovljivih izvora, razvoj „pametnih“ gradova i infrastrukture, rast potražnje za energijom, nastavak urbanizacije te druge promjene dovest će do značajnih promjena u strukturi „vrijednosnoga lanca.“⁴¹ Danas se situacija značajno promijenila u korist aktivnosti kao što su marketing, brendiranje, istraživanje i razvoj, dizajn, inženjering, menadžment i drugo. Zbog navedenih stvari države će se morati, ukoliko žele ostati u tržišnoj utakmici, specijalizirati samo za one industrijske grane u kojima imaju konkurentsku prednost, što bi značilo proizvodnju onoga u „čemu smo najbolji“. Zbog takvih trendova industrije u Hrvatskoj kao što su brodogradnja ili rafinerije više neće biti ekonomski opravdane.

Daljnji procesi fragmentacije lanca vrijednosti iz temelja će promijeniti strukturu globalne ekonomije, poduzeća imaju veliku slobodu u iskorištavanju prilika koje donosi globalizacija, ali s druge strane to dovodi do znatnoga sužavanja manevarskoga prostora za Vlade država na području stvaranja mjera i instrumenata industrijskih strategija.⁴²

Industrijske politike orijentirane prema globalnim vrijednosnim lancima zahtijevaju sve sofisticiranije razumijevanje globalnih obrazaca industrijske organizacije. Vodeće se tvrtke oslanjaju na globalne dobavljače i posrednike za niz procesa.⁴³

³⁹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>

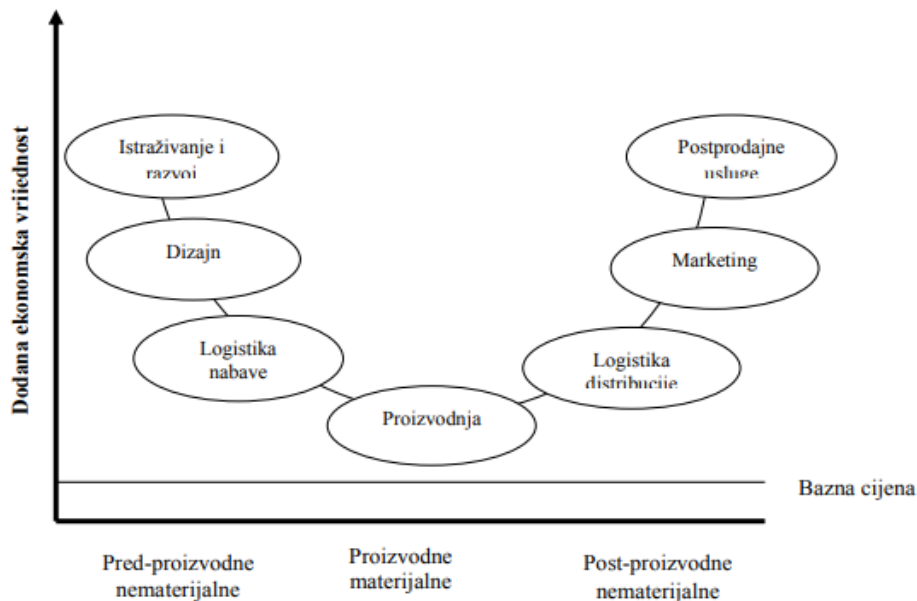
⁴⁰Kawakami, M., Sturgeon, T.J. (eds) (2012): *The Dynamics of Local Learning in Global Value Chains: Experiences from East Asia*. London: Palgrave Macmillan. str 45

⁴¹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁴²Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁴³Gereffi, G., (2015): *Global value chains, development and emerging economies*. Wien:United Nations Industrial Development Organization. str 18

Slika 4: Lanac vrijednosti-strateški ciljevi hrvatske industrije



Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

3.3. STRATEŠKI CILJEVI HRVATSKE INDUSTRIJE 2014-2020

Glavno pitanje razvoja industrije glasi: „Je li moguće napraviti veliki skok u razvoju i pri tome, figurativno rečeno, ne upasti u ponor koji bi u konkretnome slučaju značio daljnje nazadovanje industrije?“⁴⁴ Nerazvijene države, s potencijalom u prirodnim resursima koji im omogućavaju postizanje konkurentne prednosti u pripadajućim područjima, moraju se odlučiti na ozbiljan i hrabar iskorak jer samo na taj način mogu srednjoročno doseći razinu razvoja bogatijih zemalja.⁴⁵

Sadašnji položaj hrvatske industrije je relativno loš, jer prevladava na proizvodnim aktivnostima niske dodane vrijednosti koji su nekonkurentni.⁴⁶ Glavni razlozi za tako „lošu“ poziciju su: niska razina opremljenosti rada kapitalom, izrazito niska razina ulaganja u inovacije i razvoj novih proizvoda i usluga te niska razina udjela visokoobrazovane radne snage u ukupnome broju zaposlenih.⁴⁷ Kako je strateška pozicija razvijenih zemalja prvenstveno usmjerena na one razine vrijednosnoga lanca gdje se ostvaruje visoka razina

⁴⁴Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁴⁵Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁴⁶Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁴⁷Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

dodane vrijednosti, jasno je da se razvoj industrije mora usmjeravati prema onim područjima gdje realno postoji mogućnost za strateško pozicioniranje na višim razinama dodane vrijednosti.⁴⁸

Kada su u pitanju prirodni resursi koji su jedan od glavnih čimbenika za dobar razvoj industrije, možemo reći kako Hrvatska obiluje mnogim još neistraženim prirodnim bogatstvima kao što je prirodni plin i nafta u Jadranu. Možemo reći kako nam i tradicija poduzetništva, ponajviše iz prehrambene industrije ide u korist ali neučinkovita javna uprava i neadekvatno visokoobrazovana radna snaga stvaraju velik problem u napredovanju industrije.

Visoka razina korupcije posebno na lokalnim i regionalnim razinama jedan su od glavnih uzroka smanjenog priljeva stranih investicija u industriju. Kompleksnost suvremenog gospodarskog razvitka na lokalnoj razini, očituje se u potrebi kreiranja specifičnih teritorijalnih mreža u koje su inkorporirana poduzeća, kućanstva i različite institucije. Na lokalnoj razini se stoga stvaraju mreže koje pretpostavljaju istovremeno postojanje partnerstva i konkurencije. Suvremeni gospodarski dinamizam povezan je s dominantnom ulogom malog i srednjeg poduzetništva. Tu se ne radi o nekom trenutnom hitu, nego o činjenici postojanja veće fleksibilnosti i prilagodljivosti obrta, malih i srednjih poduzeća u suvremenim globalizacijskim turbulentnim uvjetima.⁴⁹

Vrlo je važno u ovakvoj situaciji potaknuti svijest građana o važnosti ulaganja u industriju a ne samo u turizam kao što je to bio trend zadnja dva desetljeća. Kroz model vrednovanja i rangiranja industrijskih poddjelatnosti (djelatnosti) definirane su one industrije za koje se smatra da mogu biti konkurentne na globalnome tržištu.⁵⁰

Rad na strategiji razvoja uključuje:

- Formuliranje i utvrđivanje osnovnih ciljeva
- Organizaciju državnih i nezavisnih institucija koje se bave pitanjem razvoja
- Odluke o razini i područjima planiranja
- Vremensko razdoblje na koje se plan odnosi
- Analizu proteklog razdoblja, stanja i tendencija u ekonomskim kretanjima
- Razradu i izbor ekonomskih modela

⁴⁸Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁴⁹Čavrak, V. (2002) *Strategija i politika regionalnog razvoja Hrvatske//Ekonomija(9)*, 645-661

⁵⁰Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

- Izbor varijabli i instrumenata
- Metodologije i postupke iskazivanja planiranih ciljeva.⁵¹

Prilikom izrade industrijske strategije ukazano je na osnovne probleme hrvatske industrije, također su date smjernice za unaprjeđenje poslovnog okruženja kako bi se stvorila bolja gospodarska klima za sve aktere u industriji.⁵² Utvrđene su djelatnosti u industriji koje zauzimaju poseban značaj te imaju najbolju perspektivu za daljnji rast, posebnom skupinom mjera u već navedenoj industrijskoj strategiji nastoji se maksimalno olakšati poslovanje upravo takvih industrijskih djelatnosti.⁵³

Prilikom izrade već spomenute strategije napravljene su mnoge analize od makroekonomskog okruženja, prirodnih i ljudskih resursa, kvantitativnih te kvalitativnih analiza za područja C – prerađivačke industrije, F – građevinarstva i J – informacija i komunikacija.⁵⁴

Glavne odrednice industrijskog rasta:

- produktivnost rada
- investicije u fiksni kapital
- udio visokoobrazovane radne snage
- ulaganje u istraživanje i razvoj
- izvoz.

Temeljem svih navedenih analiza u Strategiji su, prema kriterijima izvozne orijentacije, profitabilnosti i veličine gospodarske djelatnosti prepoznate one industrijske djelatnosti koje imaju najveću šansu za rast i razvoj a i za zapošljavanje.

Zacrtna Strategija ne može se implementirati bez prethodne prilagodbe nužnih faktora, potrebna je reforma u više segmenata društva. Četiri su ključna područja djelovanja koja strategija definira⁵⁵:

- stvaranje stabilnog investicijskog okruženja
- poticanje strateške suradnje industrije i obrazovnih ustanova

⁵¹Sirotković, V. (2002) *Polazišta za strategiju ekonomskog razvoja Hrvatske početkom 21. stoljeća (teze za raspravu)* // *Ekonomija*(9), 403-414

⁵²Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

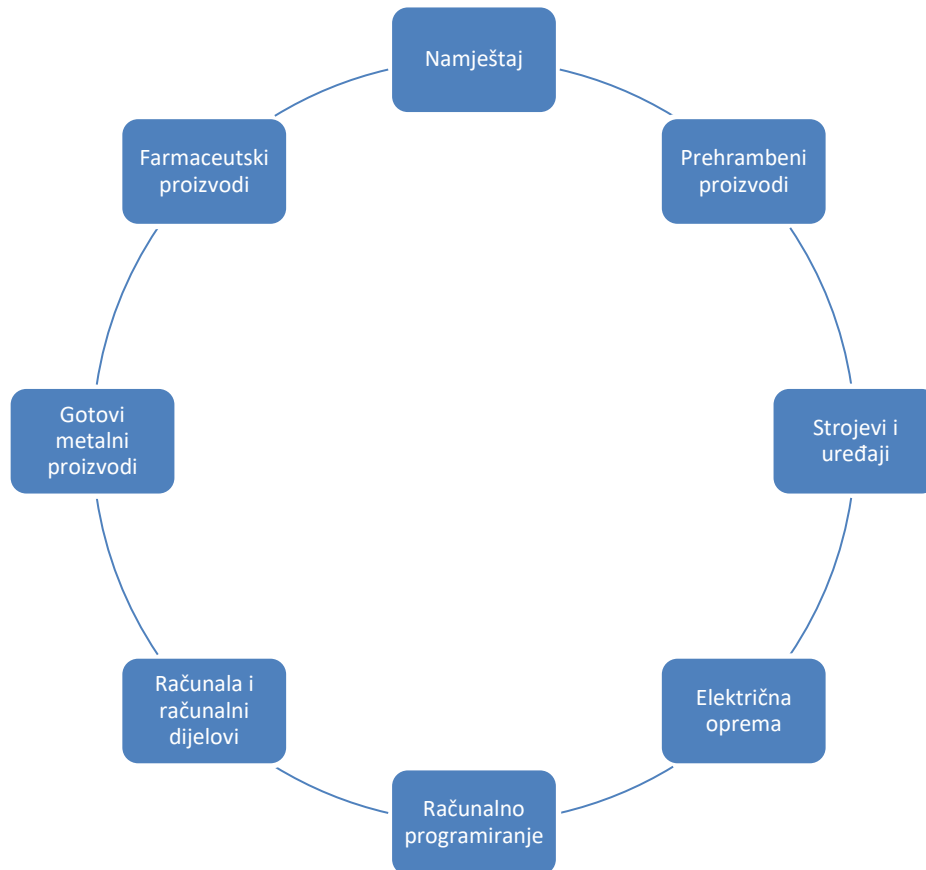
⁵³Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁵⁴Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁵⁵Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

- restrukturiranje javne uprave i administracije
- razvoj tržišta kapitala

Slika 5: Ključne proizvodne djelatnosti u Strategiji:



Izvor: Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(23.06.2019)

Za rast cjelokupnog gospodarstva potreban je porast izvoza i industrijske proizvodnje, zato se veliki fokus stavlja na prerađivački industriju i njezinu orijentacija ka izvozu.⁵⁶ Prepoznata je i važna uloga proizvodnje prehrambenih proizvoda te namještaja u hrvatskom gospodarstvu, premda prema kriterijima vrednovanja te industrije ne ulaze u cijelosti sa svim djelatnostima u skupinu pokretača.⁵⁷

⁵⁶Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁵⁷Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

Cilj Strategije je stvoriti gospodarsku klimu i okruženje koje neće biti podložno čestim promjenama politika, osobito onim poreznim, a isto tako da ne ovisi o troškovima radne snage.⁵⁸

3.3.1. Stvaranje stabilnog investicijskog okruženja

Gospodarski rast i razvoj prije svega ovisi o razini, strukturi i veličini primljenih investicija, u kontekstu industrijske strategije razlikujemo dva osnovna tipa investicija, a to su⁵⁹:

- investicije u fiksni kapital
- investicije u istraživanje i razvoj

Investicije u istraživanje i razvoj, s ciljem ostvarivanja efekata koji proizlaze iz komercijalizacije inovacija, predstavljaju osnovu za postizanje dugoročne konkurentnosti, ali i nužan preduvjet za ostvarivanje glavnog strateškog cilja industrije (repozicioniranje identificiranih strateških djelatnosti na globalnom lancu vrijednosti).⁶⁰

Investicije u opremu, tehnologiju i druga materijalna sredstva predstavljaju nužnost za razvoj industrije, a to znači rast produktivnosti, povećanje zaposlenosti te, u konačnici, novu razinu konkurentnosti.⁶¹

Kako bi se potaknule investicije, doneseno je 16 mjera u 4 prioritetne skupine. Mjere su prikazane u slici 6.

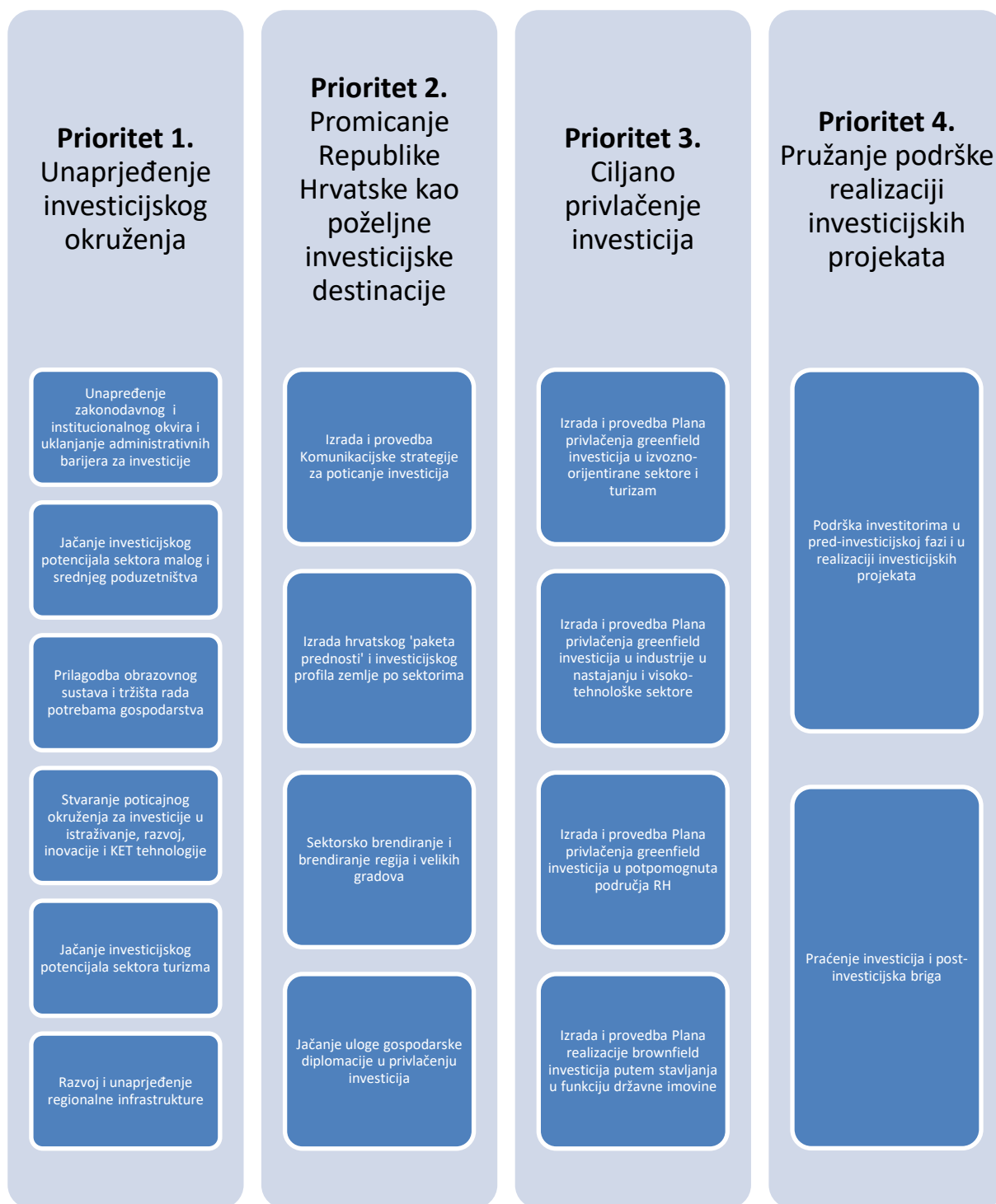
⁵⁸Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁵⁹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶⁰Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶¹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

Slika 6: Prioritetne mjere investicijske politike



Izvor: Prijedlog strategije poticanja investicija u Republici Hrvatskoj, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (24.06.2019)

3.3.2. Poticanje strateške suradnje industrije i obrazovnih ustanova

Sposobnost ljudskih resursa, znanje i vještine predstavljaju glavnu stavku za ostvarivanje i zadržavanje konkurentne prednosti poduzeća, gospodarstva i industrije.⁶² Osnova za privlačenje što više kvalitetnih investicija uz stabilno političko i makroekonomsko okruženje leži upravo u dostupnosti kvalitetno obrazovane radne snage. Važno je da državne investicije u obrazovanje budu usmjerene u pravom smjeru, odnosno da se potiču ona područja obrazovanja koja bi u narednom vremenu bila na raspolaganju industriji.

S obzirom na brze i učestale promjene koje se događaju u okruženju, i time stvaraju kontinuiranu potrebu za novim znanjima i vještinama, izuzetno je važno da obrazovni sustav „prikuplja“ informacije iz okruženja i industrije te kontinuirano prilagođava obrazovni sustav novim potrebama za znanjem, a sve sa ciljem kako bi se kroz nova znanja potaknulo i novo zapošljavanje.⁶³

3.3.3. Restrukturiranje javne uprave i administracije

U gotovo svim analizama koje se dotiču problema hrvatske industrije, na prvom mjestu se pojavljuje institucionalno okruženje, odnosno neefikasna javna uprava i administracija.⁶⁴ Velik broj stranih investitora koji su godinama pokušavali investirati u Hrvatsku, odustali su upravo zbog spore i „velike“ administracije koja iziskuje previše papirologije i vremena, također treba spomenuti i veliko porezno opterećenje i korupciju na svim razinama društvenog života. Unatoč činjenici da su određeni procesi na području restrukturiranja javne uprave pokrenuti, potrebno je naglasiti da još uvijek nije došlo do suštinskih promjena u načinu rada i razmišljanja.⁶⁵

Proces implementacije industrijske strategije nije moguće provesti bez prethodne rekonstrukcije javne uprave i poreznog rasterećenja, Hrvatska je u Europskoj uniji jedna od zemalja s najvišim poreznim opterećenjem. Rad za javnu upravu ili državu ne smije biti sredstvo za stjecanje osobne koristi i probitka, potrebno je i na neki način utjecati na svijest građana i zaposlenih i javnoj upravi. Sve dok se to ne promijeni, proces rekonstrukcije javne uprave i administracije neće biti dovršen.

⁶²Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶³Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶⁴Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶⁵Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

3.3.4. Razvoj tržišta kapitala

S obzirom da su bankarski krediti jedan od primarnih i dominantnih izvora financiranja poduzetnika, razumljivo je da prilikom financijskih kriza dolazi do pada financijskih aktivnosti odnosno kreditiranja pravnih i fizičkih osoba.⁶⁶ Problem u hrvatskoj se i taj što su kamate na kredite i dalje previsoke u odnosu na neke druge, nama slične zemlje. U takvoj situaciji puno je teže doći do jeftinog i kvalitetnog izvora financiranja. Potrebno je na neki način smanjiti ovisnost o takvom izvoru financiranja koja je ponajviše prisutna kod malih i srednjih poduzeća.⁶⁷ Hrvatski građani tradicionalno imaju veliku štednju na računima banaka, upravo ta štednja bi se mogla iskoristiti za investiranje u industriju, naravno uz odgovarajući model od kojeg bi građani i industrija imali koristi.⁶⁸

Operativne mjere za razvoj tržišta kapitala:⁶⁹

- Osnivanje fonda rizičnog kapitala specijaliziranog za ulaganje u komercijalizaciju registriranih patenata – horizontalna mjera
- Donošenje poticajnih mjera za snažniju aktivnost fondova rizičnog kapitala i poslovnih anđela – horizontalna mjera
- Aktivno sudjelovanje države u razvoju i radu specijaliziranih fondova rizičnog kapitala – vertikalna mjera
- Razvoj poticajnih poreznih mjera za ulaganja fondova rizičnog kapitala u izvozno orijentirana visokotehnološka poduzeća – vertikalna mjera
- Organizacija prikupljanja popisa i značajki svih projekata iz područja tehnologije i inovacija koji nisu uspjeli pronaći sredstva za financiranje razvoja s ciljem utvrđivanja potencijala za aktivnu ulogu države u organizaciji financiranja – horizontalna mjera.
- Razvoj posebnih programa financiranja (osiguranja) izvoza od strane HBOR-a za strateške industrije Republike Hrvatske – horizontalna mjera

⁶⁶Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶⁷Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶⁸Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

⁶⁹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (23.06.2019)

3.4. LJUDSKI KAPITAL KAO KLJUČAN ČIMBENIK INDUSTRIJSKE POLITIKE

Znanje je oduvijek bilo jedan od osnovnih instrumenata razvoja društvenih zajednica i uspješnih nacionalnih gospodarstava. U suvremenim uvjetima, osobito globalizacijskim, inovacije i novostvoreno znanje kao rezultat istraživanja postaje ključni čimbenik društva. Povećanje ulaganja u stvaranje novog znanja na svim znanstvenim područjima i pretvaranje tog znanja u svekoliki razvoj nužno je ne samo za stvaranje društva temeljenog na znanju već i za poboljšanje nacionalne konkurentnosti, kvalitete života pojedinca i društva, smanjivanje nesklada na tržištu rada, stvaranje socijalne pravednosti i povezanosti svih skupina društva. U današnjem okruženju globalnoga tržišnog gospodarstva moguć je napredak samo onog gospodarstva koje vrednuje znanje i inovacije te ulaže odgovarajuća sredstva u inovativnost, istraživanje i razvoj. Globalizacijski trendovi povezuju svijet informacijski, gospodarski, tehnološki, prometno i medijski u cjeline, u kojima se primjenjuju jednaka mjerila i vrijednosni sustavi. Razlike u znanju i njegovoj tehnološkoj primjeni postaju glavni čimbenici koji dijele razvijene zemlje od nerazvijenih, bogate od siromašnih, visoki životni standard od niskog.⁷⁰

Ljudski resursi, u kontekstu industrijske politike Republike Hrvatske promatrani su s aspekta tržišta rada u RH, tehnološke razine djelatnosti i njihove utemeljenosti na znanju, zamjene radne snage, ponude rada i strukturne neusklađenosti, strukture zaposlenih i nezaposlenih, potražnje za radnom snagom i zapošljavanja te stopa zapošljavanja prema obrazovanju.⁷¹

U Hrvatskoj trenutno imamo negativan trend smanjenja radno sposobnog stanovništva zbog demografskih promjena, stanovništvo je sve starije a radno sposobno stanovništvo napušta zemlju i posao pronalazi na inozemnom tržištu rada, ponajviše u zemljama zapadne Europe. To postaje jako veliki problem pogotovo ako uzmemo obzir da je omjer radnog i stanovništva u mirovini 1.1:1 u korist radnog stanovništva. To stvara jako velike probleme za industriju jer dolazi do manjka stručnog kadra, a poslodavci su prisiljeni radnu snagu tražiti izvan granica zemlje. Rezultat takvih okolnosti je situacija u kojima imamo neusklađenost ponude i potražnje, dugotrajnu nezaposlenost i pad kvalitete proizvoda.

⁷⁰Jakovac, P. (2012). *Znanje kao ekonomski resurs: osvrt na ulogu i značaj znanja te intelektualnog kapitala u novoj ekonomiji znanje*. Tranzicija, 14 (29), str 88-106

⁷¹Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(25.06.2019)

Politika kojom bi se moglo povećati iskorištenost ljudskog resursa:⁷²

- Povećanja mobilnosti radne snage – kroz olakšavanje profesionalne i prostorne pokretljivosti mehanizmima informiranja i savjetovanja u pokretanju posla i pronalasku istoga.
- Povećanja stope aktivnosti stanovništva – povećati motivaciju radno sposobnog stanovništva da se uključuje u radnu snagu kroz politiku isplativosti rada
- Povećanja stope zaposlenosti – olakšati otvaranje novih radnih mjesta i uklanjati prepreke razvoju poduzetništva.
- Osiguravanja usklađenosti ponude i potražnje – planiranjem obrazovanja prema budućim potrebama gospodarstva koje se brzo i kvalitetno realizira kroz relevantne obrazovne programe.

I u ovom slučaju važno je naglasiti kako je važna koordinacija obrazovnog sustava, državnih institucija i industrije kako bi se ljudski resursi mogli kvalitetno obrazovati i zaposliti nakon završetka svog školovanja. Vrlo je važno da trend povećanja plaća u ostalim sektorima bude preslikan i na industriju kako bi radna snaga imala razloga za zapošljavanje i ostvarivanje karijere.

Kako bi pratili globalne trendove potrebno je s obzirom na znanje poticati najrazvijenije industrijske djelatnosti, prema Eurostatu to su:⁷³

- proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka,
- proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda,
- proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava.

U Hrvatskoj treba podići upravljanje ljudskim potencijalima na razinu koju zahtijeva suvremena situacija. U velikim poduzećima u kojima su kadrovske službe u ovom trenu uglavnom uništene i gdje je obujam te kvaliteta njihovog rada srezana upravo u onim područjima gdje bi njihov kreativni rad trebao biti najviše izražen, uglavnom su svedene na operativno-administrativne poslove. Potrebno je raditi na novom konceptu rada kadrovske funkcije i njenom jačanju posebno u segmentu “linijskog” menadžmenta. Isto tako, u velikim poduzećima, novonastalim uslijed procesa privatizacije, kadrovska funkcija najčešće ni ne postoji kao cjelovita funkcija. Primarni je zadatak organizacijsko objedinjavanje i formiranje

⁷²Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(25.06.2019)

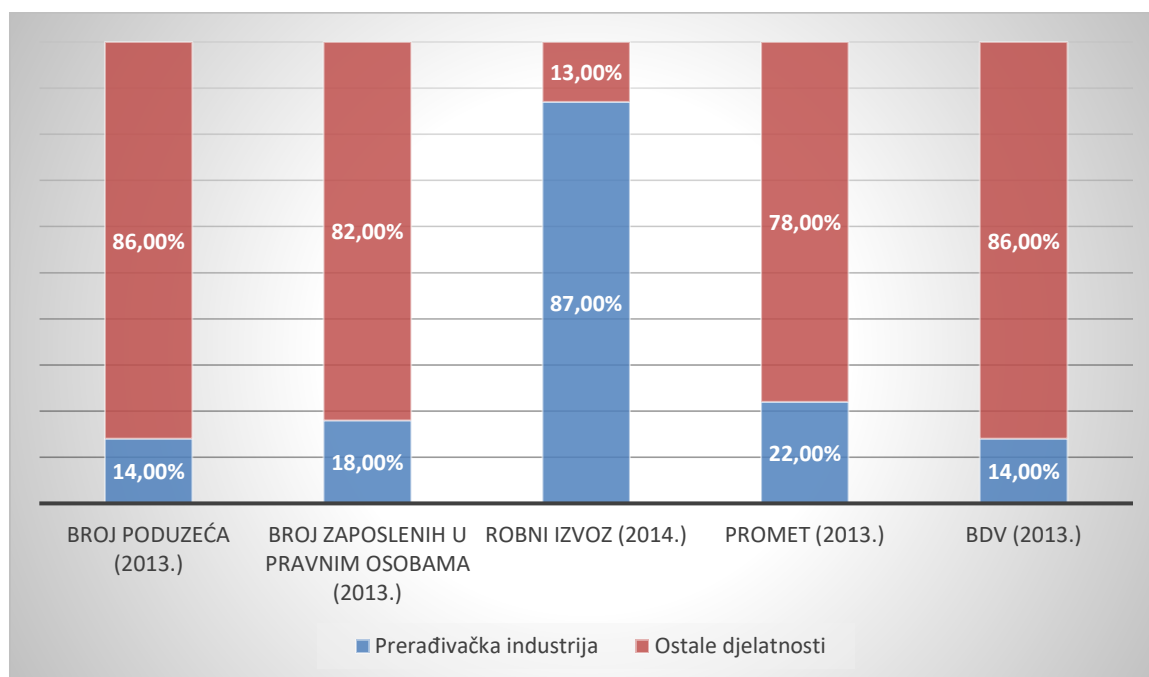
⁷³Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(25.06.2019)

kadrovske funkcije – definiranje njene organizacijske koncepcije, strategije te povezivanje i usklađivanje postojećih dijelova.⁷⁴

3.5. PERSPEKTIVE I ZNAČAJ HRVATSKE PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE

Prerađivačka industrija predstavlja najznačajniji segment industrije, te je osnovna determinanta industrijsko razvoja.⁷⁵ Ako pratimo kretanje prerađivačke industrije do 2013, vidimo negativne trendove koji su nastupili nakon gospodarske krize 2008. godine, iako se od sredine 90-ih do tada bilježio konstantan rast.⁷⁶ Veliki značaj prerađivačke industrije za hrvatsko gospodarstvo možemo opisati pomoću pet ključnih pokazatelja; udjela prerađivačke industrije u ukupnom broju poduzeća, zaposlenosti, robnom izvozu, prometu i bruto dodanoj vrijednosti.⁷⁷

Grafikon 1: Udio prerađivačke industrije u ukupnom broju poduzeća, broju zaposlenih, prometu BDV-a u Hrvatskoj u 2013. i 2014. godini.



Izvor: Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 383

⁷⁴Jambrek, I. i Penić, I.I. (2008). *Upravljanje ljudskim potencijalima u poduzećima – ljudski faktor, motivacija zaposlenika kao najvažniji čimbenici uspješnosti poslovanja poduzeća*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 29 (2), 1181-1206.

⁷⁵Louri, H. i Pepelasis Minoglou, I.(2001) *A Quantitative Exploration on the Determinants of (De-) Industrialisation: The case of Greece*, International Review of Applied Economics, 15/4, str 397-410

⁷⁶Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 382

⁷⁷Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 383

Recesija koja je bila prisutna svuda u svijetu odrazila se na naše gospodarstvo a tako i na industriju. Zbog loše ekonomske i nikakve industrijske politike recesija i financijska kriza u hrvatskoj je potrajala puno duže nego u ostatku svijeta. To se odrazilo i na prerađivačku industriju koja je osjetno stagnerala od 2008. godine. Takvim razvojem događaja najviše je bila pogođena tekstilna industrija, brodogradnja i metalska industrija gdje je zabilježen i znatan gubitak radnih mjesta.⁷⁸ Tri djelatnosti koje su unatoč svemu uspjele povećati proizvodnju su kožna industrija, metalska industrija te prehrambena industrija.⁷⁹

Industrijske djelatnosti kao što je brodogradnja najviše su stradale tokom recesije, razlog je između ostalog loš sustav upravljanja i kontinuirano državno forsiranje „strateških industrija“ koje su ekonomski neisplative i predstavljaju rupu bez dna za hrvatske porezne obveznike. Budući da je prerađivačka industrija vrlo važna za hrvatsko gospodarstvo, država treba osigurati uvjete za njezin nesmetan razvoj, to bi značilo da se porezno rastereti sve ono što dobro posluje i ima kontinuirani rast iz godine u godinu.

Poticanje određenih industrija u smislu izravnih financiranja a kasnije saniranja istih pokazalo se pogubno upravo za te industrijske grane a to su porezni obveznici platili nekoliko desetaka milijardi kuna.

Ako uzmemo u obzir da je prerađivačka industrija najrelevantniji segment izvoza roba hrvatskog gospodarstva, a upravo je robni izvoz preduvjet za gospodarski razvoj zemlje.⁸⁰ Najnovija istraživanja upućuju na to kako je od 2008. godine obujam prerađivačke industrije u konstantnom pada i potrebno je repositionirati hrvatsku prerađivačku industriju u globalnom kontekstu i razvijati je kako bi mogla opstati u borbi sa stranom konkurencijom.⁸¹ Upravo s ciljem jačanja konkurentnosti, u Industrijskoj strategiji Republike Hrvatske 2014-2020. spominju se klasteri kao jedan od načina za jačanje industrije, klasteri predstavljaju geografsku koncentraciju poduzeća koja djeluje na istom području. Klasteri su na neki način „velika nada“ za razvoj hrvatske industrije, pozitivne primjere već imamo, kao npr. drvni klasteri.

⁷⁸Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 385

⁷⁹Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid.*

⁸⁰Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 386

⁸¹Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Ibid.*

3.6. KLASTERI KAO NAČIN POVEĆANJA KONKURENTNOSTI I RAZVOJA INDUSTRIJE

Poslovanje poduzeća u suvremenim uvjetima poslovanja zasniva se na kvaliteti, inovacijama, brzini, fleksibilnosti, povezivanju kapitala i proizvodnog, odnosno uslužnog potencijala. Ovaj novi stil poslovanja zahtjeva timski pristup na lokalnom nivou, takozvani klaster pristup. Svuda u svijetu poduzeća imaju tendenciju okupljanja u klasterne, međutim imala su ju i prije nego pojam klastera ušao u ekonomsku literaturu. U osnovi ovog pojma nalazi se kooperacija, kao zajedničko djelovanje najmanje dva poduzeća, u cilju povećanja poslovnog učinka, odnosno ostvarivanja sinergijskog efekta, tj. situacije kada je zajednički učinak veći od zbroja pojedinačnih učinaka. Naime, poduzeća nisu izolirani entiteti, već u obavljanju svojih aktivnosti ostvaruju interakcije sa klijentima, dobavljačima, konkurencijom i javnim institucijama. Svakako da kvaliteta veza i jačina odnosa koje poduzeće uspostavlja sa drugim subjektima može bitno utjecati na njegovu konkurentsku prednost. Sudjelovanjem u klasteru, poduzeća podižu nivo konkurentnosti, omogućava im se izlazak na šira tržišta, pristup fondovima i povoljnijim kreditima.⁸²

U malim otvorenim gospodarstvima kao što je hrvatsko veličina poduzeća i kapaciteti istih često nisu dovoljni da zadovolje potrebe globalnog tržišta, zato poduzeća često moraju surađivati i kooperirati.⁸³ Geografska koncentracija međusobno povezanih poduzeća i institucija u određenom sektoru koje su komplementarne nazivaju se klasteri.⁸⁴

Ministarstvo gospodarstva klasterne definira kao pravne osobe, geografske koncentracije međusobno povezanih poduzeća, pružatelja usluga, specijaliziranih dobavljača i institucija s kojima međusobno surađuju a također i konkuriraju.⁸⁵ Potičući kreativnosti, inovativnosti, umrežavanje i socijalnu uključenosti klasteri izravno utječu na povećanje konkurentnosti i industrijske proizvodnje.⁸⁶ Postojanje klastera u hrvatskom gospodarstvu značilo bi postojanje interakcije između poduzeća, dobavljača, državnih institucija i obrazovanja, zato se klasteri naglašavaju kao važan čimbenik u provedbi industrijske politike.

⁸² Bošković, G., i Kostadinović, I. (2011). *Klasteri malih i srednjih preduzeća-ključ ekonomskog razvoja*. Škola biznisa, 4, 54-68.

⁸³Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 388

⁸⁴Porter, M. E. (1998) *Clusters and the New Economics of Competition*. Harvard Business Review vol 76, no 6, str. 77–90.

⁸⁵Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

⁸⁶Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

Najvažnija podjela klastera je na one industrijske i regionalne klastere, industrijski klaster obilježava aglomeraciju poduzeća, pružatelja usluga, dobavljača i institucija u određenoj industriji.⁸⁷ Uloga lokalnih i regionalnih vlasti od velikog je značaja za formiranje klastera i njegovo daljnje funkcioniranje, lokalne vlasti su također važne u vidu povezivanja privatnog i javnog sektora.

Klasterska politika u Hrvatskoj mora se promatrati na način da se u obzir uzima činjenica da je Hrvatska malo tranzicijsko gospodarstvo, stoga su prednosti klastera:⁸⁸

- jačanje konkurentnosti poduzeća
- jačanje konkurentnosti hrvatskih regija
- poboljšanje strukture gospodarskih aktivnosti
- umrežavanje poslovnog, državnog i istraživačkog sektora
- razumijevanje vlastitog gospodarstva

Klasterska politika je zadnjih godina bila važan čimbenik razvoja industrije i gospodarstva u zemljama Europske unije, zato se i Hrvatska kroz ovu politiku nastoji približiti i uskladiti svoj program s ostatkom razvijene Europe.

Strategija razvoja klastera u cilju jačanja industrije i gospodarstva u cjelini, prepoznaje klastere kao sredstvo za jačanje konkurentnosti, stoga je cilj klusterskih organizacija u Hrvatskoj:⁸⁹

- povećanje izvoza i mogućnost pristupa novim tržištima
- transfer i uvođenje novih tehnologija u hrvatsko gospodarstvo
- poboljšavanje okvirnih uvjeta za inovacije
- povezivanje raznih komplementarnih sektora
- uvođenje i poboljšanje normi kvalitete i procesa u klasterima.

⁸⁷Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

⁸⁸Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011-2020. Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(30.06.2019)

⁸⁹Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011-2020. Dostupno na: <https://www.mingo.hr>(30.06.2019)

Slika 7: Ciljevi za razvoj klastera i primjenu u industriji



Izvor: Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011-2020. Dostupno na: <https://www.mingo.hr> (30.06.2019)

U Hrvatskoj država podupire klastere u više industrija, a to su između ostalog industrija kože i obuće, drvna industrija, tiskarstvo, graditeljstvo, turizam, ugostiteljstvo, brodogradnja, proizvodnja medicinske opreme te prehrambenu i metalsku industriju.⁹⁰ BIOS – poduzetnički inkubator navodi kako je 2011. godine evidentirano 78 klastera, dok ih je u 2016 evidentirano njih 54. (HGK, 2016). Većina klastera nalazi se u sektoru prerađivačke industrije (26,8%), turizmu i ugostiteljstvu (15,6%), poljoprivredi (15,6%), te sektoru informatike (11%).⁹¹

Kao primjer uspješnog klastera može se navesti Hrvatski drveni klaster, s obzirom da je Hrvatska zemlja s bogatom tradicijom obrade drva što je i za očekivati u odnosu na drveno bogatstvo koje naša zemlja ima. Međutim drvnu industriju je potrebno modernizirati, a ostvarenje toga cilja moguće je provesti upravo preko klasterizacije drvne industrije.⁹² Glavni nedostaci poduzeća koja se bave preradom drva su to što se poduzeća još uvijek nalaze u fazi restrukturiranja, zaostajanja za globalnim trendovima i slaba tehnološka opremljenost pogona za preradu drva.

Pozitivan primjer drvnog klastera koji je nastao s ciljem promicanja i razvoja drvne industrije je „Drveni klaster sjeverozapadne Hrvatske“, to je klaster koji su osnovali najveći drvoprerađivači u tom djelu zemlje i koji na taj način ostvaruje veću konkurentnost i dodanu

⁹⁰Obadić, A. i Tica, J. (2016) Gospodarstvo Hrvatske. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 390

⁹¹Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

⁹²Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

vrijednost.⁹³ Navedeni klaster je i dio EU projekta „Ecomovel“ koji promovira ekodizajn u industriji namještaja, ponuda se sastoji od namještaja hrvatskih proizvođača, a postoji također i mogućnost financiranja s kreditima uz vrlo niske kamate.⁹⁴

⁹³Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

⁹⁴Obadić, A. i Tica, J. (2016) Ibid.

4. INDUSTRIJSKA POLITIKA EUROPSKE UNIJE I UTJECAJ NA REPUBLIKU HRVATSKU

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju pojavila se potreba za usklađivanjem naše industrijske politike sa industrijskom politikom koja je na snazi u EU. Na taj način se dominantno vertikalna sektorska politika postepeno zamjenjuje horizontalnom politikom koja funkcionira u zemljama EU.⁹⁵ Usklađivanjem industrijske politike Hrvatske sa onom iz EU ukinut će se financiranje i subvencioniranje industrija kao što je brodogradnja, to je dobro iz više razloga a glavni razlog je taj što se novac poreznih obveznika više neće trošiti na poduzeća koja neprestano gomilaju gubitke i propadaju već dugi niz godina. Hrvatska industrijska strategija morat će se uskladiti sa onim iz EU ali mora se uzeti u obzir i specifičnost situacije u kojoj se Hrvatska nalazi i posebnosti naše industrije. Europska unija kao veliko tržišta pruža mogućnost domaćoj industriji da se probije na strana tržišta uz relativno male troškove, također tu postoji i suradnja poduzeća iz Hrvatske i onih iz Europske unije od kojih koristi mogu imati upravo hrvatski proizvođači.

4.1. INDUSTRIJSKA POLITIKA I STRATEGIJA EUROPA 2020

Gospodarska kriza koja je počela 2008. godine i recesija koja je u mnogim državama svijeta a samim time i u državama Europske unije produžena za znatno vrijeme, naveli su na razmišljanje čelnike brojnih zemalja unutar EU. Mnoge zemlje članice nakon toga uvidjele su važnost proizvodne industrije kao okosnice i pokretača gospodarstva Europe. Turizam kao i u slučaju Hrvatske nije dostatan kao pokretač gospodarstva, zato se sve veća važnost stavlja na industriju i kreiranje industrijskih strategija na razini država. Još jedan od razloga za povratak industriji jesu današnje suvremene moderne tehnologije, suvremene metode proizvodnje, inovacije u industriji, digitalizacija i ostale pozitivne karakteristike moderne industrije kojima teže naprednije članice Europske Unije radi poboljšanja konkurentne pozicije na Europskom i svjetskom tržištu.⁹⁶

Institucije Europske Unije u svojim dokumentima ističu važnost industrijske politike između ostalog što se gospodarstvo nije uspjelo oporaviti dovoljno brzo i sve je više zaostajalo za gospodarstvima zemalja kao što je SAD, Japan, Kina, Kanada.

⁹⁵Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet, str 393

⁹⁶Cerovic, B. (2014) *Growth and Industrial Policy During Transition*, Economic Annals, Vol. 59, No. 201, str. 7-34

Politike Europske Unije su od 2010. oblikovane u strategiji Europa 2020, tako zamjenjujući Lisabonsku strategiju kojom je postavljen cilj da Europa postane najkonkurentnija i najdinamičnija ekonomija u svijetu.

Strategija Europa 20 glavni fokus stavlja na tri glavna prioriteta:⁹⁷

- Pametan rast, to uključuje gospodarstvo a samim time i industriju koja se temelji na znanju i inovacijama.
- Održivi razvoj, razvoj temeljen na racionalnom korištenju svih oblika prirodnih resursa sa što manjim udjelom fosilnih goriva i pametnim gospodarenjem otpadom.
- Uključivi rast, rast koji se temelji na što većem stupnju društvene uključenosti svih slojeva društva i doprinosu za razvoj gospodarstva i industrije.

Europska unija do 2020. godine planira ostvariti pet glavnih ciljeva kroz strategiju Europa 20, ti ciljevi se planiraju ostvariti na nacionalnoj razini država članica i na razini EU:⁹⁸

- 75 % populacije u dobi između 20- 64 godina trebalo bi biti zaposleno.
- Treba ispuniti klimatsko-energetske ciljeve „20/20/20“ (uključujući i povećanje do 30 % smanjenja emisije ukoliko okolnosti dozvoljavaju).
- 3 % BDP-a EU treba investirati u istraživanje i razvoj.
- 20 milijuna manje ljudi trebalo bi biti u opasnosti od siromaštva.
- Postotak osoba koje rano napuste školovanje trebao bi biti ispod 10 %, a najmanje 40 % mlađe generacije trebalo bi završiti tercijarni stupanj obrazovanja.

Dugoročni horizont i utjecaj na industrijsku politiku svih zemalja u EU je krajni cilj ove industrijske strategije. Kroz navedene prioritete i ciljeve nastoje se usmjeriti naponi svih zemalja članica k zajedničkoj suradnji i djelovanju. Nedavni događaji kao što je Brexit, na neki način narušili su stabilnost Europske Unije kao kompaktne cjeline, samim time i provođenje zajedničkih ciljeva dolazi u pitanje, jer se neke članice okreću vlastitim inicijativama i politici.

Kako bi se popravila socio-ekonomska situacija u EU, kroz Europske strukturne i investicijske fondove do 2020. godine će u području kvalitetnog i održivog zapošljavanja biti

⁹⁷ Antonescu, D. (2014) *Regional Development Policy in context of Europe 2020 Strategy*, *Procedia Economics and Finance*, Vol. 15, No. 1, str. 1091-1097

⁹⁸ Europska komisija: Europa 20, strategija za pametan, održiv i uključiv rast. Bruxelles, 3.3.2010.COM (2010) 2020, str. 6 Dostupno na: <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/europa-2020.pdf>(30.06.2019)

investirano 454 milijarde EUR, od čega je za Hrvatsku raspoređeno 10,7 milijardi EUR.⁹⁹ EU se veoma sporo okreće javnim politikama koje će balansirati utjecaj ekonomskih, socijalnih i okolišnih faktora kako bi krajnji rezultat inkluzivnog, pametnog i održivog ekonomskog rasta mogao biti ostvaren. Veći napredak može se ostvariti jedino ako se Strategija Europa 2020 eksplicite uključi u cijeli policy ciklus EU-a, jednako vrijedi i za pojedine zemalja članice, kao što je Hrvatska.¹⁰⁰

Vijeće Europske unije dana 27.5.2019. godine usvojilo je zaključak o strategiji industrijske politike Europske unije do 2030. godine kako bi se definirala jasna i sveobuhvatna industrijska strategija. Nova industrijska strategija je potrebna kako bi Europa mogla odgovoriti na sve jaču globalnu konkurenciju i izazove tržišta. Također, nova industrijska strategija nastoji na neki način doskočiti problemima povezanima s digitalnom transformacijom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu. Industrija bi trebala imati glavnu ulogu u ostvarenju održivog rasta koji se prije svega temelji na održivim izvorima energije, ostvarivanje veće stope zaposlenosti i još većeg ekonomskog rasta. U zaključku Europskog vijeća također se spominje i potreba ostvarivanja veće povezanosti između industrijske politike, jedinstvenog tržišta, istraživanja i razvoja te digitalizacije poslovne okoline.

4.2. OBZOR 20 I SUDJELOVANJE REPUBLIKE HRVATSKE U PROGRAMU

Smjernicama i sredstvima za razvoj industrijau okviru programa EU iz 2014. godine nastoji se ubrzati razvoj i rast inovacija i tehnologija pomoću kojih će se poticati poslovanje malih i srednjih poduzeća(MSP) u EU.

Sam program Obzor 20 sastoji se od tri posebna cilja:¹⁰¹

- Pristup financiranju rizika - nastojat će prevladati deficite u dostupnosti dužničkog i kapitalnog financiranja za inovacijske i istraživačko razvojne aktivnosti malih i srednjih poduzeća u svim fazama razvoja.

⁹⁹Cvijanović, V. (2016) *Strategija Europa 2020 u Hrvatskoj i u Europskoj uniji: provodi li se?* Dostupno na: https://cms.hr/system/article_document/doc/256/Strategija_EU_2020_Policy_analiza_Vladimir_Cvijanovic_fina_1.pdf(01.07.2019)

¹⁰⁰Cvijanović, V. (2016) *Ibid*(01.07.2019)

¹⁰¹European commission, *Horizon 2020: Industrial Leadership*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/industrial-leadership>(01.07.2019)

- Inovacije u malim i srednjim poduzećima – pružit će podršku MSP-u radi poticanja svih oblika inovativnosti u malim i srednjim poduzećima.
- Vodstvo u poticajnim i industrijskim tehnologijama – pružat će podršku za istraživanje, razvoj i demonstraciju i, gdje je to prikladno, za standardizaciju i certificiranje, za informacijske i komunikacijske tehnologije.

Osim ovih pojednostavljenja, Obzor 2020. karakterizira i širi pristup osobito za mala i srednja poduzeća kroz integrirani pristup pokrivajući cijeli inovacijski ciklus, od faze idejnog koncepta i izvodljivosti preko istraživanja, razvoja i testiranja, pa sve do komercijalizacije i izlaska na tržište. Novi instrumenti za mala i srednja poduzeća koristit će se u svim društvenim izazovima i industrijskim tehnologijama.¹⁰²

Suradnja na razini više država, odnosno međunarodna suradnja sa zemljama članicama i sa zemljama koje su u postupku pregovora oko članstva u EU je ključna za uspjeh navedenog programa. Glavni fokus stavlja se na suradnju sa snažno industrijaliziranim zemljama, rastućim zemljama u okruženju te zemljama u razvoju, Republika Hrvatska kroz ovaj program nastoji ostvariti suradnju sa razvijenim državama članicama kako bi u okviru svoje industrijske strategije i politike ostvarila zacrtane ciljeve. Nastojat će se povećati suradnja na regionalnoj i multilateralnoj razini, dok će financiranje s trećim zemljama biti navedeno poimenično u Radnim programima i pozivima na natječaj.¹⁰³

Glavni instrumenti Obzora 2020. su: bespovratna sredstva za istraživanje i razvoj bespovratna sredstva za inovacije, aktivnosti potpore i koordinacije, sufinanciranje aktivnosti (co-funding), instrument za MSP, predkomercijalna nabava, javna nabava inovativnih rješenja i nagrade.¹⁰⁴ Obzor 2020. podržava revolucionarne tehnologije potrebne za pokretanje inovacija u svim sektorima, uključujući informacijsku i komunikacijsku tehnologiju (ICT) te svemirsku tehnologiju.¹⁰⁵

Republika Hrvatska kroz ovaj program nastoji uskladiti svoju industrijsku strategiju sa programima i politikom Europske unije. I u ovom slučaju kao i u prethodnim slučajevima

¹⁰²Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanja i inovacije, Obzor 2020. Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>(01.07.2019)

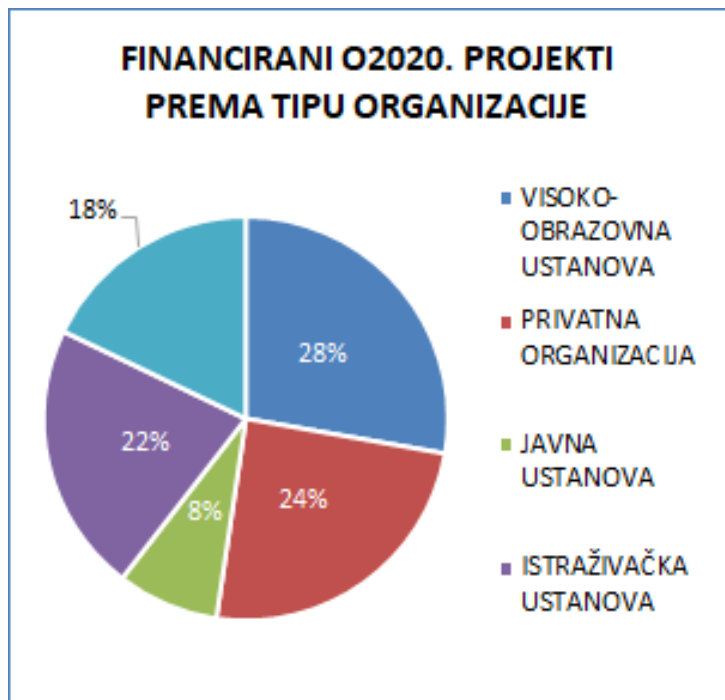
¹⁰³Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanja i inovacije, Obzor 2020. Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>(01.07.2019)

¹⁰⁴Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanja i inovacije, Obzor 2020. Ibid

¹⁰⁵Europska Komisija: Horizon 20, Bruxelles, 2014, str. 9 Dostupno na: https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_HR_KI0213413HRN.pdf(01.07.2019)

važna je suradnja između državnih institucija, lokalne i regionalne uprave i poduzeća. Ohrabrujuću je činjenica kako su hrvatski fakulteti kao što su Fakultet strojarstva i brodogradnje-Zagreb, Medicinski fakultet Zagreb te Prirodoslovno matematički fakultet iz Zagreba jedni od institucija koji su najuspješniji sudionici ovog programa na nacionalnoj razini.

Grafikon 2: Financirani projekti prema tipu organizacije



Izvor: Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanje i inovacije. Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/rh-u-obzoru-2020>(01.07.2019)

Republika Hrvatska mora poticati razvoj visoko tehnoloških industrija i poduzeća kako bi se kroz određeni vremenski period svrstala među industrijski razvijene zemlje Europske Unije. Za sada se ta situacija ne čini baš izgledna, ali moramo biti svjesni da smo do prije nekoliko godina bili u recesiji koja je produžena zbog katastrofalne vladine politike iz tog vremena. Potrebno je povećati strateška ulaganja u istraživanje i razvoj u ključnim tehnologijama koje omogućavaju razvoj i brz dolazak do inovacija i otvaranja novih radnih mjesta. Izgradnja učinkovitih veza industrije i sveučilišta, poticanja dodatnih ulaganja, posebno iz privatnog sektora, pristup financiranja rizika, potpora pred-komercijalnoj nabavi, nabava inovativnih

proizvoda, sve su to načini kojima se može osigurati stabilan rast Hrvatske industrije i gospodarstva u cjelini.¹⁰⁶

Slika 8: Podaci o sudjelovanju Hrvatskih institucija u projektu



Izvor: Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanje i inovacije. Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/rh-u-obzoru-2020>(01.07.2019)

Podaci iz prethodne slike odnose se na period od pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji pa do ožujka 2019. godine. Među prvih 5 institucija koje su dobile najviše sredstava su čak tri znanstvene i sveučilišne što je ohrabrujući podatak i poticaj za sve ostale. Hrvatska je na 21. mjestu po ugovorenim sredstvima - 58%, te na 27. mjestu po isplaćenim sredstvima EU fondova - 14%, od 28 zemalja članica, dok je na 1. mjestu Finska. Razlozi tako loše pozicije unutar Europske unije možemo tražiti u tromosti javne uprave i nerealnosti ciljeva pojedinih organizacija.

¹⁰⁶Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanje i inovacije, Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/industrijsko-vodstvo>(01.07.2019)

5. ZAKLJUČAK

Republika Hrvatska od svoje samostalnosti pa sve do nedavno nije imala jasnu i kontinuiranu industrijsku politiku. Od ranih 90-ih godina prošlog stoljeća Hrvatska bilježi konstantan pad industrijske proizvodnje i radnih mjesta u industrijskim granama. Tome je uvelike pridonijela loše i kriminalno proveden postupak privatizacije tadašnjih društvenih poduzeća koja su nakon pretvorbe u privatno vlasništvo najčešće propadala. Postupak restrukturiranja je proveden u veoma malom broju poduzeća, bilo je potrebno tadašnja društvena poduzeća na neki način pripremiti za poslovanje u tržišnom gospodarstvu u kakvom funkcionira moderni i razvijeni svijet. Kako je taj proces izostao, poduzeća su se našla u velikim problemima, najbolji primjeri su brodogradnja, metalska i tekstilna industrija u kojima je izgubljeno najviše radnih mjesta. Za vrijeme gospodarske krize i recesije koja je počela 2008. godine, industrija se ponovo našla u problemima. Zbog nesposobnosti tadašnjih Vlada i nemogućnosti da se na pravi način odgovori na probleme u kojima se našlo globalno a samim time i domaće gospodarstvo, recesija je u Hrvatskoj produžena za nekoliko godina. Sve to ponovo je naštetilo već ionako oslabljenu industriju. Zato je 2014. godine donesena Industrijska strategija Republike Hrvatske kojom se trebao ostvariti primarni cilj dase industrijska proizvodnja vrati na razinu iz 2008. godine ali uz veću okrenutost prema izvozu. Veliki fokus stavlja se na prerađivačku industriju i informatičke djelatnosti kao i na visoko tehnološke proizvode.

Očekuje se također i suradnja između obrazovnih institucija i poduzeća kako bi se radna snaga obrazovala za potrebe tržišta i industrije. Sve to naravno je nemoguće bez efikasne i učinkovite javne uprave koja se još uvijek nije poboljšala i pitanje je hoće li se dogoditi određeni pomaci u narednim godinama. Za provedbu svih tih ciljeva potreban je politički konsenzus kojega u Hrvatskoj nedostaje u svim sferama javnog i političkog djelovanja pa tako i kad je u pitanju industrija. Ako uzmemo u obzir postavljene ciljeve u strategiji i ona što je postignutu do sada, možemo zaključiti kako se ne radi o ozbiljnijem zaokretu u ekonomiji. Istina, određeni pokazatelji kao što je rast BDP-a i industrijske proizvodnje pokazuje pozitivne trendove rasta ali Hrvatska i dalje zaostaje za zemljama od kojih je nekad bila bolja po svim kriterijima. Značajnijih ulaganja u industriju neće biti sve dok se ne smanji porezno opterećenje koje je u Hrvatskoj na visokoj razini a to nas ubraja u zemlje sa najvećom poreznom represijom u EU.

Pozitivan primjer su klasteri koji pokazuju da se udruženim djelovanjem mogu ostvariti zavidni rezultati čak na razini EU. Suradnja i iskorištavanje sredstava iz fondova i dalje su glavni oslonac velikom broju naših industrijskih poduzeća. Ako uzmemo u obzir sve navedeno možemo zaključiti kako se u Republici Hrvatskoj i dalje sve temelji na individualnom angažmanu i inicijativama samih poduzeća i pojedinaca koji žele nešto promijeniti. Hrvatska neće imati kompletnu industrijsku politiku sve dok se ne postigne politički konsenzus i donese odluka koja će obvezivati sve buduće vlade oko provođenja zacrtane industrijske strategije.

Ako pak govorimo o industrijskoj politici Europske Unije i sudjelovanju Hrvatske u svemu tome onda možemo zaključiti kako se strategija *Europa 2020* u velikoj mjeri provodi manjkavo kako u Europi tako i u Hrvatskoj. Iako je strategija donesena, to je i dalje na neki način mrtvo slovo na papiru jer se zemlje članice sve više okreću vlastitim kapacitetima i strategijama pogotovo nakon izlaska Ujedinjenog Kraljevstva iz EU. Primjer koji ohrabruje je program *Obzor 20* u kojemu Republika Hrvatska, odnosno neka njezina poduzeća, obrazovne i znanstvene institucije ostvaruju dobre rezultate i povlače velik dio novca iz fondova EU. Na temelju svega iznesenog dolazimo do zaključka kako i u ovom slučaju rast industrije, otvaranje novih radnih mjesta i proizvodnja novih tehnologija ovisi ponajviše o samoinicijativi talentiranih pojedinaca koji žele svojim radom ostvariti osobni a time i društveni probitak.

POPIS LITERATURE

- Antonescu, D. (2014) *Regional Development Policy in context of Europe 2020 Strategy*, Procedia Economics and Finance, Vol. 15, No. 1, str. 1091-1097
- Bianchi, P. i Labory, S. (2006) *International Handbook on Industrial Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd
- Bošković, G., i Kostadinović, I. (2011). *Klasteri malih i srednjih preduzeća-ključ ekonomskog razvoja*. Škola biznisa, 4, 54-68.
- Buigues, P. A. i Sekkat, K. (2009) *Industrial Policy in Europe, Japan and the USA: Amounts, Mechanisms and Effectiveness*. Palgrave Macmillan UK
- Cerovic, B. (2014) *Growth and Industrial Policy During Transition*, Economic Annals, Vol. 59, No. 201, str 7-34
- Cvijanović, V. (2016) *Strategija Europa 2020 u Hrvatskoj i u Europskoj uniji: provodi li se?* Dostupno na: https://cms.hr/system/article_document/doc/256/Strategija_EU_2020_Policy_analiza_Vladimir_Cvijanovic_final.pdf
- Čavrak, V. (2002) *Strategija i politika regionalnog razvoja Hrvatske//Ekonomija(9)*, 645-661
- Drvenkar, N., Frajman-Jakšić, A. (2010) *Croatian industry development guidelines // 5th International Conference An Enterprise Odyssey : From Crisis to Prosperity - Challenges for Government and Business : proceedings / Galetić, Lovorka ; Spremić, Mario ; Ivanov, Marijana (ur.)*. Zagreb: Faculty of Economics and Business, 2010. str. 1101-1112
- European commission, *Horizon 2020: Industrial Leadership*. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/industrial-leadership>
- Europska komisija: *Europa 20, strategija za pametan, održiv i uključiv rast*. Bruxelles, 3.3.2010. COM (2010) 2020, Dostupno na: <https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/europa-2020.pdf>

- Europska Komisija: Horizon 20, Bruxelles, 2014, str, 9 Dostupno na: https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_HR_KIO_213413HRN.pdf
- Gereffi, G., (2015): *Global value chains, development and emerging economies*. Wien: United Nations Industrial Development Organization
- Hrvatski portal okvirnog programa EU za istraživanja i inovacije, Obzor 2020. Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>
- Industrijska ekonomika i politika, prof.dr.sc. Vladimir Cini i doc.dr.sc. Nataša Drvenkar, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2016/2017, Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/upravljanje-marketingom/wp-content/uploads/sites/442/2013/04/Industrijska-ekonomika-i-politika-%E2%80%93P3.pdf>
- Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020, Dostupno na: <https://www.mingo.hr>
- Jakovac, P. (2012). *Znanje kao ekonomski resurs: osvrt na ulogu i značaj znanja te intelektualnog kapitala u novoj ekonomiji znanje*. Tranzicija, 14 (29), str 88-106
- Jambrek, I. i Penić, I.I. (2008). *Upravljanje ljudskim potencijalima u poduzećima – ljudski faktor, motivacija zaposlenika kao najvažniji čimbenici uspješnosti poslovanja poduzeća*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 29 (2), 1181-1206.
- Kawakami, M., Sturgeon, T.J. (eds) (2012): *The Dynamics of Local Learning in Global Value Chains: Experiences from East Asia*. London: Palgrave Macmillan
- Louri, H. i Pepelasis Minoglou, I.(2001) *A Quantitative Exploration on the Determinants of (De-) Industrialisation: The case of Greece*, International Review of Applied Economics, 15/4, str 397-410
- Obadić, A. (2001) *Industrijska politika kao dio ekonomske politike*. Ekonomski pregled, 52(5/6), str. 645-666.
- Obadić, A. i Tica, J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet
- OECD, (1995) *OECD: "Review of Industry and Industrial Policy in Hungary"*, Paris: OECD
- Penava, M. i Družić, M. (2014) *Industrijska politika Hrvatske – pogled s aspekta deindustrijalizacije. Razvojni potencijali hrvatskog gospodarstva*. HAZU i Ekonomski fakultet Zagreb, 153-174.
- Porter, M. E. (1998) *Clusters and the New Economics of Competition*. Harvard Business Review vol 76, no 6. str. 77–90

- Sirotković, V. (2002) *Polazišta za strategiju ekonomskog razvoja Hrvatske početkom 21. stoljeća (teze za raspravu) // Ekonomija(9)*, 403-414
- Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj 2011-2020. Dostupno na: <https://www.mingo.hr>
- Walser, C. D. (1999): *Industrial Policy in the Process of Transition*, Stuttgart: Verlag Paul Haupt Bern
- Wessel, R. (2011) *Svjetska brodogradnja: Rizici koji prate monopolizaciju tržišta*. U: *Perspektive: Nove ideje za krizna vremena* 1(2)

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Udio prerađivačke industrije u ukupnom broju poduzeća, broju zaposlenih, prometu BDV-a u Hrvatskoj u 2013. i 2014. godini.....	23
Graf 2: Financirani projekti prema tipu organizacije.....	33

POPIS SLIKA

Slika 1: Položaj industrijske politike u okviru ekonomske teorije.....	3
Slika 2: Djelovanje industrijskih politika.....	6
Slika 3: Odrednice industrijskog rasta u industrijskog strategiji 2014-2020.....	11
Slika 4: Lanac vrijednosti-strateški ciljevi hrvatske industrije.....	13
Slika 5: Ključne proizvodne djelatnosti u Strategiji.....	16
Slika 6: Prioritetne mjere investicijske politike.....	18
Slika 7: Ciljevi za razvoj klastera i primjenu u industriji.....	27
Slika 8: Podaci o sudjelovanju Hrvatskih institucija u projektu.....	34